

HOOGSTE BLOEI

*Geen uiterlijke autoriteit, niet de schrift,
niet het dogma kan u zalig maken;
gij moet alles in u ervaren en beleven.*

Eckhart, mysticus 13e-14e eeuw

Frans Tettero

HOOGSTE BLOEI

volledig mensworden
kans voor kerk en wereld

inspiratie voor

pastores
gelovigen
kerkverlaters
psychotherapeuten
spirituelen
zinzoekers

Uitgegeven door Mijnbestseller.nl

ISBN 9789403639840

Vormgeving: Frans Tettero

kiezenvoorspiritualiteit.nl

© 2021 Frans Tettero

Prima als iemand stukken uit dit boek

wil kopiëren en/of verspreiden.

Vermeld er wel de herkomst bij.

Inhoud

INLEIDING	9
I. KERK IN CRISIS	13
1. Grote veranderingen	13
• <i>Persoonlijk - Priester worden - De grote storm - Aftocht</i>	
Maatschappelijke ontwikkelingen	
Gevolgen voor de kerk - <i>Kerkverlating - Hoe nu verder?</i>	
2. Hoe is dat gekomen?	18
Secularisatie	
Ons verstand als kettingzaag - <i>Afsplitsen - Negeren onzichtbare</i>	
- <i>Meer kenwijzen</i>	
• <i>Persoonlijk</i>	
Geloof zonder diepgang - <i>Kennis - Mystieke traditie</i>	
3. Als dat zo doorgaat...	26
Dan gaat de kerk failliet	
En blijft de wereld een doolhof - <i>Holle bomen</i>	
<i>Samenvatting</i>	28
II. NIEUWE INZICHTEN	31
1. Het gaat om deze wereld	31
Samenwerken	
Wetenschapsvisie verbreden - <i>Wetenschap begrensd</i>	
- <i>Inclusief denken</i>	
2. De mens centraal	34
Schepping	
God als projectie	
Bevroren waarheid	
De waarheid is niet over te dragen	
Geen godsbeeld	
De mens als gestalte van God - <i>Verandering begint bij de mens</i>	
3. Inspireren en begeleiden	41
In dienst van mens en wereld	
Minder verkondigen	
Meer gaan begeleiden	
Traditie vernieuwen	

4. Terug naar de ervaring	45
iets wordt levensecht door te ervaren	
Ervaren gebeurt vanbinnen - <i>Geen objectieve wereld</i>	
Wij slaan onszelf over	
• <i>Persoonlijk</i>	
Bewustworden - <i>Denkend uit contact</i>	
Weg naar binnen	
<i>Samenvatting</i>	51
III. VOLWASSEN WORDEN	55
1. Mens worden	55
Erfgenaam en uniek	
Geen eigenaar	
Groei en ontwikkeling	
Godsdienstige vorming	
Problemen	
2. Persoonsontwikkeling	60
• <i>Persoonlijk</i>	
De Leergroep - <i>Opzet - Werkwijze - Programma - Inhoud</i>	
Wat is mijn 'ik'?	
3. Toepasbaarheid Leergroep	68
Oefenschool voor het leven	
Van geloof naar bewustwording	
Jongeren	
Ouderen - <i>Persoonlijke crisis - Welke koers? - Hoogste bloei</i>	
4. Mijn Plan	75
Omschrijving	
Gelovig of niet	
<i>Samenvatting</i>	77
IV. VORMING TOT SPIRITUALITEIT	81
1. Betekenis van het lichaam	81
Ter inleiding	
Oorspronkelijk lichaam	
Noodzaak van geaard zijn - <i>Hara</i>	
Lichaam als tempel van de Heilige	

2. De weg naar spiritualiteit	89
De Weg	
Ervaring en bewustwording	
Persoonlijk labyrint - <i>Belemmeringen - Je ik verliezen</i>	
- <i>De weg gaan - Geen woorden maar daden</i>	
De overgang maken - <i>Loslaten - Oefenen</i>	
Gebed	
Meditatie - <i>Geestelijke lezing - Zazen - Zazen en christendom</i>	
- <i>Mediteren zonder voorwerk</i>	
Kiezen voor een spirituele weg	
3. De ziel	105
Wat is de ziel?	
<i>Samenvatting</i>	107
V. VOLLEDIG MENSWORDEN	111
1. Spiritualiteit	111
Wat is spiritualiteit? - <i>Spiritualiteit als supermarkt - Graadmeter</i>	
- <i>Spiritualiteit als wetenschap</i>	
Spiritualiteit is... - <i>Verlangen naar God - Navolging van Christus</i>	
- <i>Transformatieproces - Gods scheppende liefde</i>	
- <i>Engagement en verzet</i>	
Kerk en spiritualiteit - <i>Geestelijk leven - Volledig mensworden</i>	
- <i>Wereldocumene</i>	
2. Wees volmaakt	119
Volmaaktheid - <i>Zelfheiliging</i>	
Heiligheid - <i>Realisatie - Roeping tot heiligheid</i>	
3. Hoogste bloei	123
• <i>Persoonlijk</i>	
Mystiek - <i>Diepgaand appel</i>	
Eckhart - <i>Afgescheidenheid - Godsgeboorte</i>	
Tauler	
Mystiek en genade	
Lezen over spiritualiteit	
4. Samenhang	131
Fasen van geestelijke ontwikkeling	133
• <i>Persoonlijk</i>	
<i>Samenvatting</i>	135

VI. KERKVERNIEUWING	139
1. Innovatie	139
Nieuw elan - <i>Krachtig zout - Kadervorming</i>	
In beweging komen - • <i>Persoonlijk - De preek - Woorden slaan dood</i>	
- <i>Van verkondigen naar begeleiden</i>	
- <i>Opvoeden naar zelfstandigheid</i>	
- <i>Preken én begeleiden - Kerkgroepen</i>	
Tot stand brengen - <i>Leergroepen vormen</i>	
2. Pastores	151
Consequenties - <i>Het oude systeem - De nieuwe aanpak</i>	
- <i>Wat is haalbaar?</i>	
3. Weerstand tegen verandering	154
Noodzaak Vernieuwing - <i>Waar een wil is... - Gelovigen</i>	
- • <i>Persoonlijk - Hoe verder?</i>	
<i>Samenvatting</i>	159
Literatuur	163
Samenvatting	165
Recensies bij mijn vorige boek	168

INLEIDING

Leven in deze tijd

Dat we in een dynamische tijd leven is een open deur. Overal doen zich ingrijpende veranderingen voor die nauw met elkaar samenhangen. Het is een complex gebeuren waarin telkens de menselijke gebrokenheid naar voren komt. In klein verband en bij ieder mens afzonderlijk stapelen de problemen zich op. In groter verband worden ze zichtbaar en voelbaar in soms afschuwelijke conflicten, lijden en verdriet. De schuld daarvan leggen we vaak bij anderen. En al onze pogingen om deze moeilijkheden op te lossen hebben slechts gedeeltelijk effect.

Alle grote godsdiensten beloven bevrijding uit deze ellende. In het christendom gaat het om de navolging van Christus. Makkelijk gezegd, maar ingrijpend naar betekenis en gevolgen. Het gaat om bekering, zelfverloochening, liefde en dienstbaarheid. Sinds eeuwen heeft de kerk deze weg naar verlossing verkondigd. Velen kennen haar richtingwijzers. Maar helaas heeft deze weg niet de gewenste bevrijding gebracht.

Ik vind de situatie behoorlijk alarmerend. De maatschappij wordt steeds gekker, terwijl de kerken rustig verder hobbelen en niet doorhebben dat ze naar de afgrond rijden, althans in Nederland. Gelovigen verschillen in vrijwel niets meer van gewone burgers. Het zijn kerkelijke consumenten geworden.

Verbeter de wereld

In de achterliggende tijd heeft er een verschuiving plaatsgehad van een 'bloeiende kerk' naar een 'kerk in verval'. In het begin van die periode was ik priester en heb dat proces dus van dichtbij meegemaakt. Het eerste hoofdstuk vertelt over deze geschiedenis. Vervolgens geef ik aandacht aan de achterliggende oorzaken en kom na een korte analyse met enkele nieuwe inzichten.

Vooreerst: God is niet buiten en boven ons, en woorden van buitenaf werken niet. De belangrijkste ontdekking die ik heb gedaan is: *we kennen de weg wel, maar zijn haar nauwelijks gegaan*. We kennen de waarheden van buiten, maar hebben nagelaten met onszelf aan de gang te gaan. Door allerlei barrières in ons persoonlijk leven zijn we blijven steken in goede intenties. De woorden hebben geen vruchtbare grond gevonden, waardoor de honderdvoudige vrucht is uitgebleven.

Hoe zouden we dan vanuit ons beperkte zicht, ons eigenbelang en persoonlijk onvermogen, de wereld kunnen verbeteren? Indachtig de uitspraak van Ety Hillesum: *'Er valt niets in de buitenwereld te verbeteren, wat we niet eerst in onszelf hebben verbeterd.'* Werken vanuit eigen onvolkomenheid vergroot vaak alleen de chaos. Of ik dat nu doe als privépersoon of dat het gebeurt vanuit een organisatie.

Waar gaat dit boek over?

Over de relatie tussen God, mens en samenleving. Over vragen als: wie en wat ben ik eigenlijk, hoe ontdek ik God-in-mij? En bovenal: waar en hoe leer ik dat?

Mensen die vastlopen in hun leven gaan naar een psychotherapeut. Maar dat het zover komt, bewijst dat die steun er eigenlijk al vóór die tijd had moeten zijn. We hebben bijna allemaal baat bij begeleiding en coaching. De samenleving wordt steeds ingewikkelder. Bovendien zijn we in grote mate verantwoordelijk voor wat we onszelf en elkaar aandoen, en hoe we met de wereld omgaan. In dit opzicht zullen kerk en samenleving meer moeten gaan samenwerken.

Ik zal ruim aandacht geven aan het feit dat we in de loop der eeuwen de mystieke onderstroom binnen de kerk hebben verwaarloosd. Wie weet wat spiritualiteit en mystiek eigenlijk inhouden? Dat is de voornaamste reden van bloedarmoede in de kerken. We zitten in ons hoofd, niet in de ervaring of bewustwording, niet op het niveau van 'zijn'. Er bestaan genoeg boeken over spiritualiteit, maar er zijn nauwelijks mogelijkheden voor systematische vorming in die richting. Ik zal toelichten dat het lichaam daarbij een sleutelpositie vervult, en dat de mens tot hoogste bloei kan komen als hij/zij volledig menswordt.

Zeven jaar geleden publiceerde ik mijn boek: *'Kiezen voor spiritualiteit'*.⁵ Wat nu voor u ligt is het gerijpte vervolg, met meer onderbouwing en in een andere opzet. Ik pleit voor meer geestelijke verdieping en maatschappelijk engagement. Daartoe hoop ik leergroepen van de grond te krijgen, die bedoeld zijn voor persoonlijke en spirituele ontwikkeling. Boeken of kennis daarover blijven ontoereikend, als er geen sprake is van praktijkscholing en langdurige oefening.

Voor verbetering van wereld of mens, zullen wij altijd bij onszelf moeten beginnen. En vernieuwing van de kerk heeft al helemaal geen kans van slagen, als we niet *éérst zelf veranderen*. Iedereen gaat erop vooruit als hij beter met zijn leven en persoonlijke problemen leert omgaan en door kan groeien naar volledig mensworden.

Concreet

Ik doe het voorstel *om leergroepen te vormen voor 'Persoonsontwikkeling' van jongeren, en voor 'Persoonsontwikkeling en Spiritualiteit' voor ouderen*. Dat plan vraagt om deskundige trainers. Het liefst op initiatief van de kerken en met hun steun, als aanbod voor iedereen, gelovig of niet. Tenslotte doe ik suggesties over een nieuwe vormgeving van de prediking, en het begeleiden van kerkgroepen als bijdragen aan kerkvernieuwing.

Voor wie is dit boek bestemd?

Dit boek is bestemd voor iedereen, kerkblijvers of nestvlieders. Ik beveel het vooral aan bij pastores, predikanten, theologiestudenten en kerkelijke beleidsmakers. Maar ook bij psychotherapeuten, spirituelen en zinzoekers.

Omschrijving van twee begrippen die ik hanteer.

Kerk: *Alle mensen die Jezus willen navolgen.*

Zelf behoor ik tot de katholieke kerk. Vermoedelijk is alles wat ik vertel herkenbaar en toepasbaar voor elke andere kerk of geloofsgemeenschap. Ik kijk vooral naar Nederland.

Spiritualiteit: *Leven in verbondenheid met God.*

Mijn boek heeft niets te maken met New Age. Ook al gebruik ik moderne psychologische en oosterse inzichten. Als gelovige onderzoek ik alles en bewaar het goede.

Ik wil de kerk niet beschadigen, maar slechts beter laten functioneren. Mijn analyses en accenten zullen af en toe ongenueanceerd overkomen. Dat neem ik op de koop toe. Te veel nuances zullen het boek twee keer zo dik maken. Waar nodig reken ik op uw eigen relativiseringsvermogen.

Ik heb geprobeerd zo eenvoudig mogelijk te schrijven, maar de materie blijft ingewikkeld. Sommigen zullen het moeilijk vinden. Neem er de tijd voor om de tekst te laten doordringen. Voor de leesbaarheid, geef ik aan het eind van elk hoofdstuk een samenvatting en achterin staat een samenvatting van het hele boek. Is een paragraaf te moeilijk, sla hem dan over en lees gewoon verder.

Ik wens u veel leesplezier.

Pijnacker, Allerheiligen 2021

Frans Tettero

I. KERK IN CRISIS

1. Grote veranderingen

De kerk is in een crisis geraakt. De laatste 70 jaar heb ik dat intensief meegemaakt. Ik vertel iets over mijn priesterroeping, en schets in grote lijnen enkele maatschappelijke en kerkelijke ontwikkelingen in dat tijdvak. Tenslotte stel ik mij de vraag, hoe het nu verder moet met dit kerkverval.

■ Persoonlijk

Priester worden

Ik kan terugkijken op het kerkgebeuren vanaf ongeveer 1950. Destijds was ik dertien jaar en begon tot de jaren van verstand te komen. Er lag precies drie jaar kuren in het sanatorium achter me, om te genezen van heup-TBC: helemaal in het gips en plat op mijn rug. Toen ik weer kon lopen ging ik naar de openbare HBS in Den Haag. Zo rond het derde jaar wilde ik priester worden.

In de Martha parochie waar ik woonde, werd een retraite gegeven door paters Redemptoristen. Zij waren voor een paar maanden neergestreken om het kerkelijk functioneren en het geloofsleven van de parochie op een hoger niveau te brengen. Dat raakte mij enorm. Kerkopbouw en vernieuwing van de zielzorg, termen die ik later leerde, spraken mij geweldig aan. Ik wilde ook pater worden.

Na het behalen van mijn HBS-B diploma moest ik eerst nog twee jaar Grieks en Latijn doen. Op mijn 21^e ging ik het noviciaat in en leerde het kloosterleven kennen. Veel stilte en bidden tot ik er kamelenknieën van kreeg. Een prachtig jaar dat helemaal bij me paste. Na zeven jaar filosofie en theologie, werd ik in 1965 tot priester gewijd.

De grote storm

Het werd mij steeds duidelijker, dat ik in een veel omvangrijkere kerkcrisis terecht was gekomen. Het was niet alleen mijn persoonlijke geschiedenis. Ik heb in de jaren vijftig nog net de laatste uitloop van 'het Rijke Roomse Leven' mee kunnen maken. De 'bloeitijd' met volle kerken en een bruisend kerkelijk verenigingsleven. Als kind ben ik op de lagere school, jaren achtereen elke ochtend naar de schoolmis gegaan. Ik bleef godsdienstig. Tot ik tenslotte naar het klooster ging. Maar precies in die periode - eind jaren zestig - ging het met de kerk als geheel precies de tegenovergestelde kant uit.

Er verschenen boeken over: het einde van het conventionele christendom, de dood en het graf van God, de stad van de mens, de teloorgang van kerk en geloof. De weerberichten klopten. De kerk kwam in slecht weer. Ik had snel door, dat het helemaal fout zou gaan. Ik stond er middenin en was er zelf het slachtoffer van. De grote storm was losgebarsten: klimaatverandering in kerk en samenleving. Wat toen begon is daarna niet meer gestopt. Sindsdien horen we dagelijks over 'het teruglopen van de kerkelijke betrokkenheid', zoals dat zo mooi heet. Het is geen nieuws meer.

Mijn lagere school is nu een Hindoe school. De kerk van het klooster waar ik destijds intrad, is tegenwoordig een restaurant. Het klooster in Wittem, waar ik zeven jaar gewoond heb, is verkocht en heeft thans een sociaal-culturele bestemming. In het hele land werden gedurende de laatste jaren kerken gesloten, verkocht, omgebouwd tot woning(en), bibliotheek, cultureel centrum of moskee. En tot 2030 staan er nog circa 1700 kerksluitingen op het programma, zowel bij katholieken als protestanten.

De kloosters raakten leeg en werden omgebouwd voor ouderenhuisvesting. In de jaren tussen 1965 en 1985 verlieten (alleen al in Nederland) meer dan 2000 priesters het ambt. Het merendeel wilde wel priester blijven, maar door te trouwen werd dat onmogelijk. De kerk ontsloeg deze gekwalificeerde professionals zonder pardon. Het waren ruim twee keer zoveel priesters dan er nu nog werkzaam zijn.

Aftocht

Op mijn 30^e was mijn droom volledig werkelijkheid geworden, ik was priester en pater Redemptorist. En juist toen sloeg de bliksem in. In het retraitehuis waar ik werkte ging het fout. Van kerkvernieuwing, waar ik zo uitdrukkelijk voor gekozen had, kwam niets terecht. Door verschillende oorzaken kwam ik persoonlijk in de problemen. De veel te kerkelijke zienswijze in mijn naaste omgeving bracht mij steeds meer in de knel. Zij sloot totaal niet aan bij wat er in de maatschappij gebeurde. In die tijd stond het verplichten celibaat heftig ter discussie - Concilie van Noordwijkerhout - en begon ik eraan te twijfelen of ik in deze omstandigheden wel als priester zou kunnen functioneren. Dat ik priester was en wilde blijven stond voor mij vast, maar niet op deze wijze.

Het bleek voor mij onmogelijk om als mens overeind te blijven. Mijn ideaal, waar ik na mijn HBS tien jaar mee bezig was geweest, kloosterleven, filosofie, theologie, pastoraat en preken, alles zakte in elkaar. Ik raakte overspannen. Op een dag was alles ineens helder voor me. Ik zat op dood spoor. Kort daarop ben ik definitief gestopt met alles en heb ik de kloostergemeenschap verlaten.

Maatschappelijk begon ik opnieuw. In Amsterdam mocht ik 14-15-jarige werkende jongeren gaan begeleiden als vormingsleider. Dat heb ik een jaar volgehouden. Vervolgens ben ik naar Groningen vertrokken, inmiddels getrouwd, om andragologie te gaan studeren. Ik hoopte met de kennis van deze 'veranderingskunde' langs een andere weg een bijdrage te kunnen leveren aan kerkvernieuwing. Stage, onderzoek en scriptie, waren gericht op de agogische kant van het pastoraal handelen met de focus op kerkopbouw. Omdat ik getrouwd was, kon ik na mijn afstuderen geen kerkelijke functie meer krijgen.

■ **Maatschappelijke ontwikkelingen**

Het zal u niet ontgaan zijn, dat deze ontwikkelingen zich voordeden in een tijd waarin ook maatschappelijk van alles gebeurde. Terugkijkend lijkt alles zich versneld te hebben afgespeeld: de naoorlogse wederopbouw,

het ontstaan van de verzorgingsstaat, de groei van economie en werkgelegenheid. Een periode van ontzuiling, protestbewegingen van studenten, seksuele revolutie en dolle Mina's, feminisme, stijgend drugsgebruik en criminaliteit.

We zijn intussen terechtgekomen in een super dynamische samenleving, met andere culturen en normen, veranderde relatiepatronen, grotere werkdruk, meer mislukte huwelijken en gekwetste kinderen, kleinere huishoudens en meer eenzaamheid. Jongeren die een plek moeten veroveren, ouderen die moeite hebben met huisvesting en passende zorg. Giet daar de digitalisering overheen, de media, de overvloed aan informatie en het dagelijkse nieuws, dan is duidelijk dat we steeds meer onder spanning komen te staan.

U mag mijn opsomming wijzigen of zelf aanvullen. Er zijn boeken vol te schrijven over de gigantische veranderingen die zich de laatste 70 jaar hebben voorgedaan. Niet voor niets neemt het aantal uitvallers toe, mensen die dit tempo niet bijhouden of onvoldoende zelfredzaam zijn. Ook bestuurders en leidinggevendenden hebben moeite om goed om te gaan met deze toenemende complexiteit. Alles blijft veranderen.

■ Gevolgen voor de kerk

Deze cultuuromslag heeft op individueel vlak veel invloed gehad. We zijn geëmancipeerd, mondig en autonoom geworden, vrijheidslievend en redelijk solidair. Voor de gelovigen onder ons geldt uiteraard hetzelfde. Wel opvallend is, dat de snelle veranderingen tot grote tegenstellingen tussen conservatieve en progressieve groeperingen hebben geleid.

Plaats die turbulente wereld nu eens binnen het kader van het geloof van onze voorvaders. Een geloof, waarin bijna alles als statisch en onveranderlijk werd - en wordt - voorgesteld, met vaste posities voor God, wereld en mens, een stevig gevestigde kerk met flinke controlemechanismen, vaste wetten rond kerktradities en gebruiken, en met een moraal die precies voorschrijft wat geboden en verboden is, en dat niet alleen bij de katholieken. Wat is dan het resultaat? Wat gebeurt er, als je zit vastgeklonken aan onwrikbare vormen en formules, terwijl het gewone leven ronddraait als een molen op de kermis, dan breekt er onher-

roepelijk van alles af! Alle verbindingen zijn losgeslagen. Dat is gebeurd, soms schokkend en verbijsterend, soms met veel onbegrip, pijn en verdriet als gevolg.

Kerkverlating

Het losraken van de kerk zal voor het gewone leven niet bijster veel betekenen. Vrijwel iedereen is bezig met de opbouw van zijn/haar leven in werk en gezin, met consumeren en genieten als dat kan en met hopen op een gezonde oude dag. Maar de kerk laten schieten betekent ook iets vertrouwds loslaten, veiligheid, steun van de groep en soms zelfs diep emotionele voldoening. Velen voelen teleurstelling, soms ook rancune, waarbij de kerk de schuld krijgt. Ze voelen zich bedrogen door zaken die vroeger verboden waren en nu wel 'mogen'. En zelfs mensen die de kerk de rug hebben toegekeerd, komen alsnog in verzet als 'hun kerkgebouw' wordt gesloten of gesloopt.

Wij denken tegenwoordig, zonder enig gewetensbezwaar, totaal anders over zaken die vroeger als een taboe golden zoals voorbehoedsmiddelen, samenwonen, kinderen krijgen en niet laten dopen, scheiden, abortus, levenswijze, homo's/lesbiennes enz. Een kindje is geen geschenk meer van God en wordt niet meer vernoemd naar een Bijbelse figuur of heilige, maar krijgt de naam van een artiest of voetballer. Kerkbezoek of biechten (wat is dat? vragen jongelui) is er niet meer bij. Ieder gaat zijn/haar eigen weg, bevrijd van wat hen knelde. Ik spreek hier geen oordeel over uit, maar constateer de feiten.

Gelukkig blijven er nog genoeg mensen die zich in hun leven afvragen: Is dat nou alles? Zij gaan op zoek naar zingeving en winkelen bij andere stromingen of godsdiensten. Prachtig als die zoektocht steeds verder gaat en niet eindigt bij moderne spiritualiteit of oud bijgeloof. Maar het zou verschrikkelijk jammer zijn als juist de kerk niets te bieden zou hebben voor hun oprechte spirituele honger.

Hoe nu verder?

Het gaat mij in dit boek voornamelijk om de crisis in de kerk en wat dat betekent voor de samenleving. Dat de kerk leegloopt en in verval raakt lijkt mij onvermijdelijk: zij is naar de inhoud verstard geraakt, en heeft op